

Підходи до оцінки впливу фіскального регулювання на ринки різного типу

Петраков Я.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування і аудиту
Чернігівського національного технологічного університету

Метою статті є обґрунтування підходів до оцінки впливу фіскального регулювання на ринки різного типу. Встановлено, що державне регулювання ринків еволюціонує як інституційно, так і інструментально разом з самими ринками, а набір та якість інструментів інтервенції протягом останніх 70 років істотно зросли, що дозволяє регуляторам точніше та ефективніше впливати на ринки з метою усунення провалів, криз та дисбалансів. Втім, одночасне існування ринків різного типу в певних галузях економіки вимагає зваженості та обережності при прийнятті рішення щодо масштабу та глибини інтервенції.

Ідентифіковано та обґрунтовано підходи до оцінки впливу фіскального регулювання на ринки різного типу, якими є економіко-центричний, галузево-центричний та громадянсько-центричний підходи. Їх зміна відбувалася в процесі еволюції ринків, інститутів та концепцій реалізації державою інтервенції. Доведено, що оцінка регуляторного впливу для найбільш розвинених ринків має враховувати як наслідки для цільової групи громадян, так і для галузі та економіки в цілому.

Ключові слова: фіскальне регулювання, оцінка впливу, ринки, підхід.

Петраков Я.В. ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИСКАЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ НА РЫНКИ РАЗНОГО ТИПА

Целью статьи является обоснование подходов к оценке воздействия фискального регулирования на рынки разного типа. Установлено, что государственное регулирование рынков эволюционирует как институционально, так и инструментально вместе с самими рынками, а набор и качество инструментов интервенции в течении последних 70 лет существенно выросли, что позволяет регуляторам точнее и эффективнее воздействовать на рынки с целью устранения провалов, кризисов и дисбалансов. Однако одновременное существование рынков разного типа в отдельных отраслях экономики требует взвешенности и осторожности при принятии решения относительно масштаба и глубины интервенции. Идентифицировано и обосновано подходы к оценке воздействия фискального регулирования на рынки разного типа, которыми являются: экономико-центричный, отрасле-центричный и гражданско-центричный подходы. Их изменение происходило в процессе эволюции рынков, институтов и концепций реализации государством интервенций. Доказано, что оценка регулирующего воздействия для наиболее развитых рынков должна учитывать как последствия для таргетируемой группы граждан, так и для отрасли и экономики в целом.

Ключевые слова: фискальное регулирование, оценка воздействия, рынки, подход.

Petrakov I.V. APPROACHES TO IMPACT ASSESSMENT OF FISCAL REGULATION ON MARKETS OF DIFFERENT TYPES

The purpose of research is to justify the approaches to impact assessment of fiscal regulation on markets of different types. It is defined, that public regulation of markets evolves both institutionally and instrumentally together with the markets. The toolbox and quality of intervention during the last 70 years have considerably increased – it helps regulator to intervene more effectively and precisely on markets to tackle failures, crises and imbalances. Though concurrent existence of markets of different type in various industries requires measured and safe decisions on the scale and scope of intervention. Approaches to impact assessment of fiscal regulation on markets of different types are identified: these are economic-centered, industry-centered and citizen-centered approaches. Their modification results from evolution of markets, institutions and concepts of public intervention. We have proved, that regulatory impact assessment on the most developed markets should include consequences both for targeted group of citizens, and for industry and economy in general.

Keywords: fiscal regulation, impact assessment, markets, approach.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Податки та бюджетні видатки є одними з найпоширеніших інструментів для реалізації інтервенцій державою. Під інтервенцією для цілей даного дослідження слід розуміти певні дії (тимчасові чи постійні) держави у формі певних інструментів політики

чи їх комбінації, спрямовані на усунення провалів ринку, виправлення недоліків в системі державного регулювання, досягнення позитивного впливу на економіку та суспільство в цілому чи на окремі галузі/групи стейкхолдерів.

Концепції регуляторного впливу почали активно розвиватися після Другої світової

війни, коли держава взяла на себе функцію відбудову зруйнованої країни та побудову прийнятних та ефективних правил взаємодії як в бізнесі, так і в суспільстві.

Розширення державних функцій та зростаюча потреба в фінансових ресурсах призвели до посилення фіскальної функції податків, домінування якої тривало понад 50 років. Лише після 2000-х років на світовому рівні почався перегляд місця і ролі податків в системі державного регулювання, переосмислення функцій фіскальних інструментів.

Фіскальне регулювання на сучасному етапі відіграє важливу роль в підтримці довгострокового економічного розвитку, міжнародної конкурентоспроможності, потоків на ринках праці та капіталу, розподілу доходу і багатства в країні. Крім цього, воно стимулює розвиток самих ринків з метою ребалансування та розширення глобальних ланцюжків створення вартості. Втім, ефективність фіскального регулювання залежить від рівня розвитку ринку, а тому застосування тих самих фіскальних правил на ринках різного типу може призвести до прямо протилежних ефектів.

Таким чином, підходи до оцінки впливу фіскального регулювання об'єктивно еволюціонують спільно з ринками та інститутами, враховуючи їх нові властивості, характеристики і зв'язки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню впливу інструментів фіскального регулювання присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема К. Гнедіної [1], С. Каламбет [2], Р. Корпана [3], Я. Котляревського [4], Т. Паєнтко [5], Я. Петракова [6, 8-10], А. Соколовської [6], О. Тищенко [7], К. Астаріті [15], С. Барроїса [16], С. Кіркпатріка, Д. Паркера [21], М. Тваровської [22], Х. Хрїстова [19] та інших. В останніх працях автора фіскальні інструменти аналізувалися в контексті інтерналізації соціальних викликів [8], екологічних проблем [9; 10], досягнення цілей макроекономічної стабілізації [11], комплексного регулювання багаторівневих проблем, зокрема, в енергетиці [13; 14].

Як зазначає О. Абакуменко, масштаб соціальних та екологічних викликів у світі вимагає комплексного механізму, який задіявав би кілька груп інструментів (фінансових, фіскальних, адміністративних), що потребує ex ante аналізу реакцій ринків, таргетованих ринків та груп з метою недопущення негативних та згубних реакцій на запроваджені інструменти, актуалізуючи питання вибору методології для оцінки впливу комплексних механізмів регулювання [1].

Як показують дослідження, методологія оцінки регуляторного впливу поступово перемищується від простого ретроспективного аналізу фактичних наслідків інтервенції до комплексної сценарної оцінки потенційного застосування комбінацій інструментів [2]. Вибір форми інтервенції з боку регулятора визначається як загальним рівнем розвитку економіки та ринків; так і масштабом проблеми, на вирішення якої спрямовано ту чи іншу комбінацію інструментів, а глибина інформування осіб, що приймають рішення, про наслідки інтервенції впливає на вибір підходу до оцінки впливу інструментів регулювання. Водночас еволюція підходів до регулювання полягає в переході від компенсування втрат для окремих груп стейкхолдерів до превентивного реагування (у тому числі за рахунок підвищення обізнаності цільових груп стейкхолдерів щодо проблеми та шляхів її вирішення) на основі проведеної оцінки ймовірних наслідків втручання держави в економіку [2].

Фіскальне регулювання прийнято розглядати як самостійний і незалежний інструмент державної політики (з відповідним розмежуванням їх впливу від впливу інших інструментів).

До інструментів податкового регулювання С. Каламбет відносить: загальний рівень оподаткування, структуру системи оподаткування; альтернативні системи оподаткування; спеціальні податкові режими (за територіальною чи галузевою ознакою); елементи податкового механізму (об'єкт оподаткування, перелік платників, розмір ставки, принципи встановлення). А за впливом на економіку суб'єкта господарювання можна виділити 3 групи податків, які:

- стимулюють оптимізацію виробничих фондів, мають за об'єкт ресурси (податок на землю, майно);
- змінюють ціну (податок на додану вартість, акциз);
- впливають на фінансові результати діяльності, зокрема прибуток [3, с. 355].

Так, необґрунтоване застосування елементів податкового механізму (заниження ставок екологічного податку на викиди) призводить за Р. Корпаном до «ескалації екстернальності» та втрат в цілому по економіці [4].

Як зазначає Я. Котляревський, фіскальне регулювання має виходити з кількісних оцінок можливої зміни ставок та бази оподаткування, посилення штрафних санкцій за понаднормативне забруднення водних ресурсів [5, с.37-38].

На переконання Т. Паєнко, формування нового інституціонального середовища фіскального регулювання має відповідати не тільки інтересам окремих економічних агентів, але і держави в цілому, пріоритетним інтересам державної економічної та соціальної політики.

Критеріями результативності застосування інструментів фіскального регулювання, за Т. Паєнко, є: рівень збирання податків; рівень виконання бюджетних зобов'язань; рівень віддачі відібраних податків; величина бюджетного дефіциту, його параметри та швидкість зростання державного боргу; динаміка ВВП; рівень монетизації бюджетного дефіциту; рівень безробіття; величина податкового боргу; величина простроченої заборгованості з оплати праці через відсутність бюджетного фінансування; рівень тіньової економіки; обсяг трансакційних витрат; питома вага збиткових підприємств; податковіддача; фіскальна достатність [6].

В своїх попередніх дослідженнях автором вже було зроблено спроби з оцінки впливу фіскального регулювання на рівні як окремих галузей та сфер життєдіяльності людини (зокрема, навколишнє середовище та енергетику), так і економіки в цілому, наближення вітчизняного законодавства до норм ЄС (див. [7; 8-14]). Так, істотним обмеженням для гармонізації вітчизняного законодавства в сфері непрямого оподаткування нафтопродуктів та електроенергії є повна відсутність механізму оцінки регуляторного впливу від розширення бази оподаткування (т.зв. «адміністративний тягар»), підвищення номінальних ставок (аналіз витрат і вигід для основних груп стейкхолдерів: імпортерів/виробників підакцизних товарів, торговців, споживачів, інші види бізнесу) [14].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Втім, попри широкі дебати щодо самого регулювання, ефективності інструментів, оцінка регулюючого впливу їх на стейкхолдерів, ринки, економіку в цілому, залишається поза увагою.

Зауважимо, що виконуючи фіскальну функцію, податки чинять як прямий, так і опосередкований ефект на очікування, переваги та поведінку загалом економічних агентів. Однак в науковій літературі дослідження поведінкові зсуви (так звані "shifts") обмежуються лише загальними ефектами. А тому дослідження підходів до оцінки впливу фіскального регулювання є вкрай актуальним.

Постановка завдання. Вихідною гіпотезою дослідження є те, що вибір підходу до оцінки

впливу фіскального регулювання визначається типом ринку, який виступає суб'єктом інтервенції. Ми вважаємо, що дуалізм механізму оцінки інструментів регулювання, який полягає у співставленні критеріїв та ключового суб'єкта інтервенції, простежується через еволюцію ринків. В традиційному суспільстві, де ринки є недостатньо розвиненими, пропозиція ресурсів та продуктів є обмеженою, а обмін інформацією – ускладненим, потенціал інтервенцій (а отже і регулювання) є обмеженим, а тому їх вплив може бути оцінений тільки на рівні економіки в цілому. Натомість в розвинених суспільствах з мінімальною асиметрією інформації та домінуванням ринків, інтервенції носять більш точковий цільовий характер, а їх вплив може бути оцінений для рівні конкретних груп стейкхолдерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність фіскальних інструментів залежить як від їх дизайну та вбудованого механізму стимулювання, так і від середовища (ринків), до якого вони застосовуються, та доповнюючих інструментів інтервенції (законодавчих обмежень, інформаційних кампаній, саморегулювання). При цьому, хоча суб'єктом інтервенції держави виступає певна група осіб, наслідки самого впливу носять не стільки тимчасовий, скільки довгостроковий характер, а ефекти впливу розповсюджуються на інші групи стейкхолдерів нерівномірно.

Еволюція ринків дозволяє нам виокремити 3 ключові критерії оцінки ефектів впливу. Це – ризики (як предмет інтервенції), результат (як прямий продукт інтервенції) та вплив (як кумулятивні наслідки інтервенції).

Тривалий час основним індикатором успішності інтервенції була мінімізація (чи повне усунення) ризиків для таргетованої групи стейкхолдерів (чи галузей). Це було обумовлене тим, що регулятор в особі держави мав пріоритетом досягнення загальної ринкової рівноваги (тобто головним бенефіціаром інтервенції була сама економіка, а не окремі групи економічних агентів).

Економіко-центричний підхід домінував впродовж 50-70-х років 20 століття, коли основним драйвером збільшення впливу держави в економіці була потреба в конкурентоспроможності національної економіки на світовій арені. Макрорівень інтервенцій дозволяв вирішувати проблеми одразу кількох галузей, стимулювати економічне зростання та забезпечувати високий рівень зайнятості населення. Для вирішення структурних проблем потрібні

були великі суб'єкти – монополії. З одного боку, вони були легко керовані та охоплювали більшість цільових груп стейкхолдерів на ринках. З іншого боку, вони використовували державні кошти не завжди ефективно і результативно. Втім, відсутність ефективних ринків, дієвого ринкового механізму перерозподілу ресурсів, потоків, прибутків і багатства цілком виправдовувала і монополії, і активне державне втручання.

Потреба в результаті (більших ефектах за менші гроші) змістила акцент з економіки на галузі, і актуалізувала питання перегляду форми та інструментів інтервенції. Так, впродовж 1980-2000х років галузі як суб'єкт регулювання відчували потужний поштовх з боку держави – міжнародна конкурентоспроможність країн перейшла на технологічний і продуктивний рівень, внаслідок чого інструменти регулювання почали ставати складнішими, а інтервенції – цілеспрямованими вузько-орієнтованими. Вирішення проблем галузей потребувало комбінацій інструментів, які мали вищий ефект та кращу результативність. Разом з тим, нерівномірні стимулювання та підтримка галузей почали стримувати конкуренцію та створили міжгалузеві дисбаланси й викривлення. Для вирішення цього негативного наслідку держава запропонувала як фіскальні, так і фінансові інструменти,

які повинні були доповнювати ринковий механізм. Втім, інтереси ринку і держави не завжди корелюють між собою, породжуючи не тільки економічні, а й соціально-політичні конфлікти. Разом з тим, ефективність ринкового механізму залишалася під сумнівом, оскільки схильність до державної підтримки (чи її надмірний патерналізм), консервація квазіконкурентних структур фактично стримували розвиток та формування нових ринків.

Кінець 2000-х ознаменувався низкою криз по всьому світі, коли уряди багатьох країн в межах програм стимулювання активно використали фіскальні інструменти, але наразилися на ще глибшу боргову і структурну кризи, що змусило їх переглянути підходи до інтервенцій. Зважаючи на посилення нерівності в суспільстві, дизайн нових інструментів набув більш конкретного, цільового спрямування. Внаслідок цього основним бенефіціаром інтервенцій стали людина та компанія, які відповідають певним кваліфікаційним ознакам. Це дозволило підвищити ефективність фіскальних інструментів та результативність самих інтервенцій.

Таким чином, економіко-центричний підхід середини 20 століття та галузево-центричний підхід початку 2000х еволюціонували у новий – громадянсько-центричний підхід (див. рис. 1). Його важливість для практики інтер-

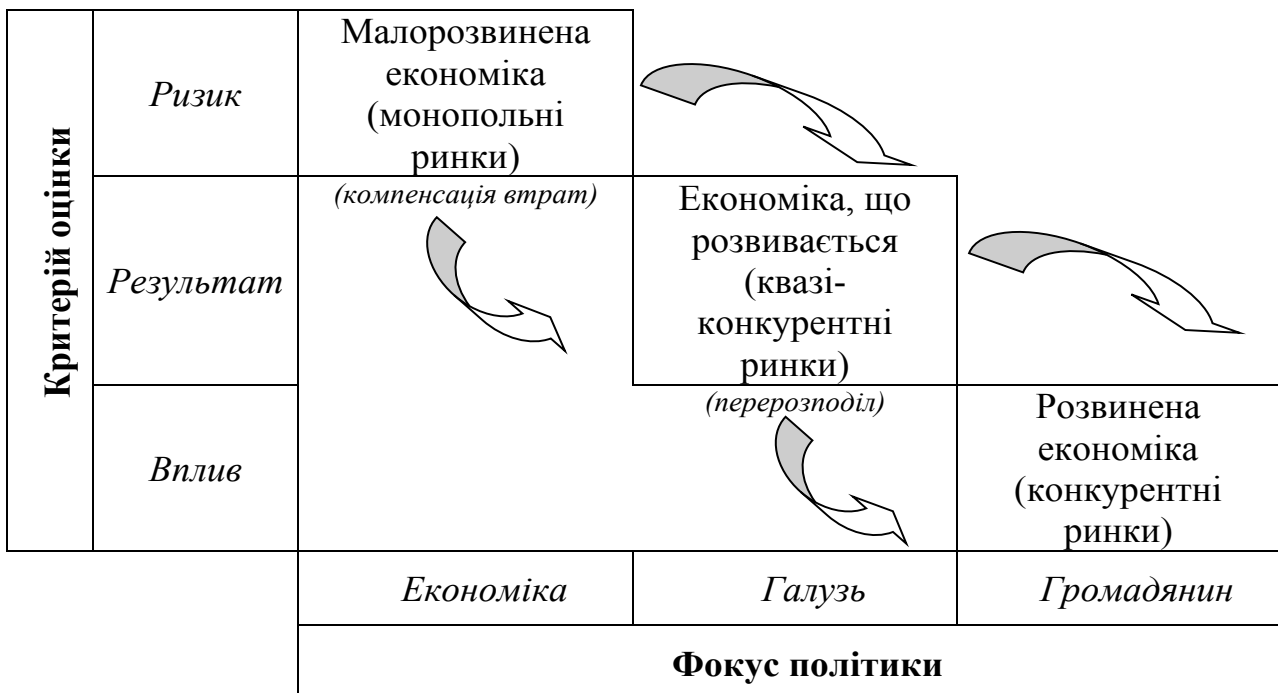

Рис. 1. Матриця критеріїв та пріоритетів політики для оцінки впливу фіскального регулювання

Джерело: розроблено автором

венцій полягає у тому, що поєднуючи макро-рівень загальних наслідків регулювання з таргетованою зміною поведінки індивідів (як кінцевих споживачів будь-яких послуг, а також бенефіціарів інструментів політики) на мікро-рівні, регулятор досягає збалансованої оцінки наслідків впливу на ідентифіковану проблему.

Важливою особливістю еволюції підходів до оцінки впливу регулювання на ринки різного типу полягає в накопиченні позитивного досвіду та кращих практик від широкого кола стейкхолдерів, що істотно посилює саму методологію оцінки впливу інтервенцій та результативності обраних комбінацій інструментів.

Як зазначає О. Абакуменко, найбільш загальноприйнятими методами оцінки впливу є: аналіз витрат і вигод, економетричне моделювання, покрокова оцінка впливу комплексних механізмів регулювання. Втім, як ринкові, так і адміністративний підхід «страждають» на суб'єктивність оціночних суджень експертів/регуляторів та зазвичай обмежений часовий діапазон аналізу (що створює найбільші виклики при оцінці нових ринків). Крім того, адміністративний підхід, що застосовується

для аналізу ex post не враховує потенційних ризиків та загроз, генерованих зовнішнім середовищем. Так, оцінки впливу не можуть передбачити «каскадних» ефектів майбутніх валютних війн чи банківських криз при аналізі впливу інструментів, що таргетують промисловість чи споживання [1].

Проведений аналіз різних кейсів в Україні та ЄС дозволив ідентифікувати наступні методи оцінки впливу фіскального регулювання: аналіз чутливості (еластичності) бази оподаткування відносно зміни ставок, фіскальна ефективність податку, ефект перекладання (для різних типів ринків), кореляція між застосуванням одного з інструментів бюджетних витрат та предметом регулювання, моделювання можливих реакцій та наслідків платників податків у разі зміни ставок, пільг, режимів оподаткування; оцінка податкового тягаря та податкових втрат (бюджету); дослідження реакцій на марорівні (галузеві зміни, коригування попиту, горизонтальна підтримка).

Найбільш розповсюдженими практиками фіскального регулювання на ринках різного типу є:

Таблиця 1

Порівняльна таблиця елементів оцінки впливу фіскального регулювання в розрізі різних галузей

Напря́м (галузь) регулювання	Елемент фіскального механізму	Елемент оцінки впливу									
		Чутливість (еластичність)	Ефективність (фіскальна)	Ефект Перекладання	Кореляція	Моделювання	Податковий тягар	Податкові втрати	Галузеві зміни	Коригування попиту	Горизонтальна підтримка
АПК	ПДВ (спец. режим) дотація		+	+			+	+	+	+	+
Добувна	Рента (ставки)	+	+				+		+		
Переробка	Податок на прибуток (пільги)	+	+	+	+	+	+	+			
Енергетика	Акциз (ставки)								+	+	+
	Податок на прибуток (пільги)	+	+	+	+	+	+	+			
	Субсидії Спец. режим (ВДЕ)	+	+	+		+	+	+	+	+	+
Екологія	Акциз (ставки, база) Екологічний податок (ставки)	+	+	+		+	+		+		+
Торгівля	ПДВ	+	+	+			+			+	
Фінансові послуги	ПДВ(виключення) Податок на транзакції	+	+			+	+	+	+	+	

Джерело: розроблено автором на основі [6-19]

– в аграрній сфері: спеціальний режим оподаткування ПДВ та система дотацій агро-виробників;

– в добувній промисловості: диференціація ставок ренти;

– в переробній промисловості: застосування пільг з податку на прибуток;

– в енергетиці: диференціація ставок і бази оподаткування з акцизного збору, пільги з податку на прибуток, субсидування кінцевого споживання енергоресурсів (в житлово-комунальному господарстві), спеціальний режим оподаткування для відновлювальних та альтернативних джерел енергії (ВДЕ);

– в екології: диференціація ставок і бази оподаткування з акцизного збору та екологічного податку;

– в торгівлі: спеціальні режими з ПДВ;

– у сфері фінансових послуг: спеціальні режими з ПДВ(виключення), а також податок на фінансові транзакції (див. табл. 1).

Як видно з таблиці, стан ринків та тип галузі є важливими критеріями для вибору підходу до оцінки впливу фіскального регулювання. Для ринків, що розвиваються (і потребують певною мірою захисту держави), спостерігається широкий набір фіскальних інструментів інтервенції: від прямих податків до субсидій і дотацій.

Втім, варто зауважити на наступних особливостях застосування фіскальних інструментів:

1. На недорозвинених ринках ефективність податків (та окремих елементів податкового механізму) є низькою, що обумовлено як існуючими викривленнями в ринковому механізмі (ціна не є основним і домінуючим стимулом для зміни поведінки учасників ринку), як і ефективність видатків (внаслідок характерного для ринків цього типу дефіциту фінансових ресурсів будь-який обсяг державної підтримки може абсорбуватися без досягнення очікуваного результату).

2. На розвинених ринках ефективність податків і видатків залежить від чіткого таргетування суб'єктів інтервенції, а отже – і від оптимально підібраної комбінації інструментів регулювання. Як стимулюючі фіскальні інструменти втрачають свою силу в умовах рестрикційної монетарної політики, так і

бюджетні видатки в умовах надлишку ринкового фінансування не створюють належного стимулу для економічних агентів.

3. На нових ринках, що утворюються на помеж'ї різних галузей (зокрема, рециклічна металургія – виготовлення металу з металобрухту з використанням альтернативних джерел енергії), таргетуванню підлягають усі учасники ланцюжку створення вартості – від постачальників ресурсів до кінцевих споживачів, а тому обсяг державної підтримки для них буде значно вищим, ніж для розвинених та ринків, що розвиваються.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Державне регулювання ринків еволюціонує як інституційно, так і інструментально разом з самими ринками. Набір та якість інструментів інтервенції протягом останніх 70 років істотно зросли, що дозволяє регуляторам точніше та ефективніше впливати на ринки з метою усунення провалів, криз та дисбалансів. Втім, одночасне існування ринків різного типу в певних галузях економіки вимагає зваженості та обережності при прийнятті рішення щодо масштабу та глибини інтервенції.

2. Аналіз еволюції ринків та інструментів регулювання дозволив ідентифікувати та обґрунтувати підходи до оцінки впливу фіскального регулювання на ринки різного типу, якими є економіко-центричний, галузево-центричний та громадянсько-центричний підходи. Зміна цих підходів відбувалася в процесі еволюції ринків, інститутів та концепцій реалізації державою інтервенції. При цьому, оцінка регуляторного впливу для найбільш розвинених ринків має враховувати як наслідки для таргетованої групи громадян, так і для галузі та економіки в цілому.

3. Існування різних типів ринків зумовлює необхідність додаткових досліджень в сфері кумулятивного та непрямого впливу інтервенцій вздовж ланцюжків створення вартості та в розрізі міжгалузевої та міжсекторальної співпраці. Ефекти абсорбування чи накопичення фінансових ресурсів мають стати одним з елементів оцінки регуляторного впливу, що дозволить підвищити якість та результативність фіскальних інтервенцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абакуменко О.В. Фіскальні інструменти у комплексних механізмах енергетичного та екологічного регулювання: стислий огляд // Науковий вісник Полісся. – 2016. – № 3. – С. 9-14.
2. Гнедіна К.В. Методологічні підходи до оцінки впливу інструментів регулювання / К.В. Гнедіна, Я.В. Петраков, О.В. Сизоненко // Ефективна економіка. – 2016. – № 12.

3. Каламбет С.В. Податки як інструмент вирівнювання фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання / С.В. Каламбет (Юдіна), В.Є. Ткаченко // *Економіка та суспільство*. – 2016. – № 5. – С. 350–356.
4. Корпан Р.В. Екологізація управління та економічне зростання: моделювання і аналіз взаємозв'язку. Дисертація канд. екон. наук зі спец. 08.08.01. – Суми: СумДУ, 2005. – 216 с.
5. Котляревський Я. Трансформація фіскального регулювання водокористування: оцінка доцільності імплементації світового досвіду / Я. Котляревський, І. Довга // *Економіст*. – 2015. – № 12. – С. 36-38.
6. Паєнтко Т.В. Інструменти фіскального регулювання фінансових потоків [Електронний ресурс] / Т.В. Паєнтко // *Ефективна економіка*. – 2011. – № 8. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=659>.
7. Соколовська А.М. Концепція податкових витрат та шляхи її застосування в Україні / А.М. Соколовська, Я.В. Петраков // *Фінанси України*. – 2013. – № 11. – С. 23-45.
8. Тищенко О.М. Дослідження ефективності податкової політики у сфері охорони атмосферного повітря // О.М. Тищенко, С.В. Антоненко // *Фінансова і кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. – 2012. – № 12. – Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/fkd/-2012_1/part1/24.pdf.
9. Петраков Я.В. Фіскальні інструменти нейтралізації соціальних екстерналій в системі екологічного регулювання // розділ у «Податкова політика: стратегії соціального розвитку: монографія» за наук. ред. Т.В. Калінеску. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. – С. 37-47.
10. Петраков Я.В. Статистичні індикатори оцінки ефективності фіскальних інструментів екологічного регулювання // *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації: зб. наук. праць*. – К.: Типографія «ППНВ», 2012. – №4. – С. 142-156.
11. Петраков Я.В. Оцінка фіскального потенціалу екологічного податку в контексті реалізації Національної стратегії наближення законодавства України до права ЄС у сфері охорони довкілля // розділ у «Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України»: монографія, за ред. Т.І. Єфименко, А.М. Соколовської. – К.: ДННУ «Академія фінансового управління», 2015. – 446 с. – С. 366-384, 418-444.
12. Петраков Я.В. Оцінка фіскальних імпульсів від застосування податкових інструментів // *Фінанси України*. – 2016. – № 1. – С. 57-79.
13. Петраков Я.В. Концепція комплексного застосування комбінацій фінансових та фіскальних інструментів для цілей багаторівневого секторального регулювання (на прикладі електроенергетики України) // *Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: II Міжнародна науково-практична конференція (м. Чернігів, 30 листопада 2016 р.): тези доповідей*. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. – 248 с. – С. 192-193.
14. Петраков Я.В. Щодо ролі енергетичних акцизів в Україні // *Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економічні, екологічні, правові та соціокультурні аспекти: V Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів і молодих учених (м. Чернігів, 23 грудня 2016 р.): тези доповідей*. – Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2016. – С. 218-219.
15. Astarita, C. Recent Tax Reforms in Italy: the Impact on Households and Workers / Caterina Astarita, Virginia Maestri and Marie-Luise Schmitz // *European Commission Economic Brief*. – 2016. – No. 20. – 11 p. – http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/eeeb/pdf/eb020_en.pdf.
16. Barrios, S. The fiscal effects of work-related tax expenditures in Europe / Salvador Barrios, Serena Fatica, Diego Martinez and Gilles Mourre // *ECFIN Economic Papers Series*. – 2015. – No. 545. – 48 p.
17. Better Regulation “Toolbox” // *Commisson Staff Working Paper*. – SWD 2015 (111) final. – 414 p. – http://ec.europa.eu/smart-regulation/guidelines/-toc_tool_en.htm.
18. How the EU VAT exemptions impact the Banking Sector. – PwC, 2011. – 117 . – https://www.pwc.com/gx/en/financial-services/pdf/2011-10-18_vat_tudy_final_report.pdf.
19. Hristov H. Intersectoral mobility and knowledge transfer. Preliminary evidence of the impact of intersectoral mobility policy instrument / Hristo Hristov, Milena Slavcheva, Koen Jonkers and Katarzyna Szkuta // *JRC Science for Policy Report*. – 2016. – No. 28027. – 66 p. – : <https://www.researchgate.net/publication/311722170>.
20. Instruments for the Taxation of the Financial Sector // *Commission Staff Working Paper on Impact Assessment*. – Brussels, SEC (2011) 1102 final. – 1228 p. – http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/ia_carried_out/docs/-ia_2011/sec_2011_1102_en.pdf.
21. *Regulatory Impact Assessment: Towards Better Regulation?* / Edited by Colin Kirkpatrick, and David Parker (The CRC Series on Competition, Regulation and Development). – London: Edwar Elgar Publishing, 2008. – 304 p.
22. Twarowska, Małgorzata. Economic Impact Assessment of Financial Transactions Tax (FTT) / Małgorzata Twarowska, Jolanta Szolno-Koguc // *Proceedings of the International Conference (June 19-21, 2013) Active Citizenship by Management, Knowledge Management & Innovation, Knowledge & Learning, Zadar, Croatia*. – <http://www.toknowpress.net/-ISBN/978-961-6914-02-4/papers/ML13-350.pdf>.